

Molitve na koncu tihe mise (str. 281.) mogu se ispustiti: kod javnih tihih misa t. j. iza tihe konventualne ili župne mise; kod pogrebne te tihe mise za vjenčanike t. j. sa blagoslovom vjenčanika; prvi petak u mjesecu na čast presv. Srca Is., ako se obavlja pobožnost odmah iza mise; kod sv. potvrde, ređenja; kod prve javne sv. pričesti; ne ispuštaju se, ako će se možda dijeliti iza mjse sv. pričest, (ali se moraju izmoliti prije dijeljenja), ili ako će se podijeliti blagoslov trećorecima.

Kako ova Liturgika nije obrađena rubricistički, osim što je najnužnije, to se i u navedenim rubrikama kod mise (str. 263 ss.) držao lih Reg. serv. in cel. Missae, pa nije iscrpio svih akcija; zato se treba obratiti na priručnike, koji o tom ex professo rade kao na pr. Danićev. Tako na pr. na koncu tog traktata: Odlazak od oltara — neće liturg čekati, dok poslužnik ugasi svijeće i onda otići od oltara, već će ove poslužnik ugasiti, iza što se sa svećenikom vrati u sakristiju i pomogne mu se svući, a onda će poći urediti oltar. — Svećenik svlači paramente ne kakogod, već obratnil redom nego što ih je na se uzeo.

Gosp. pisac nije se obazreo na postanak i razvitak tihe mise.

Iako je među crkv. posudem spomenuo pričesnu patenu, nije kod obreda sv. pričesti naveo postupak s njim: poslužnik ju preda prvom pričesniku a ovaj ju dalje predaje ili možda još bolje, da ju poslužnik pred svakim pričesnikom drži, a na koncu ju preuzme svećenik, strese na oltaru možebitne čestice u ciborij i onda ju purificira.

Kod sprovoda (str. 314.) iza »Pomozite...« moli se tiho i stojeći Oče naš, a klečeći samo ako se obavlja Oficij za mrtve. — Tamjan se meće u kadionicu uz blagoslov, kad se opetuje »Izbavi me Gde...«

Kod posvete crkve (str. 318.) na vigiliju t. j. dan prije posvete poste biskup posvetitelj i svi koji su zatražili posvetu na pr. fundator; kaptol (pa i kanonici koji su glasovali proti posveti); redovnici dotične crkve; svi župljani prema propisima crkvenim, ako se posvećuje župna crkva. Post je strogo obvezatan — jejunent (can. 1166. § 2.).

Str. 321. canon je 1172. § 2.

Opaske ispod crte često su puta došle krivnjom korektora na drugu pa i treću stranu, a ne kamo spadaju.

Sve ove neznatne opaske ne mogu umanjiti vrijednosti ove prave hrv. liturgičke enciklopedije, kojoj samo manjka stvarno kazalo, po kom bi se čitalac mogao lakše u knjizi snaći.

Ako zavirimo u svećeničke, župničke knjižnice, najmanje ćemo naći liturgičkih knjiga, pogotovo klasičkih liturgika. Zato ako hoćemo, da dublje zađemo u bogatstvo liturgije, nužno bi bilo, da Liturgiku Dra. Kniewalda nabave svi svećenici, da ju proučavaju i provadaju u život. Jer je knjiga dosta skupa — ali je razmjerno jeftinija od drugih — za financijalne prilike našeg svećenstva, bilo bi probitačno, da preč. Ordinarijati dozvole nabavu i iz crkvene blagajne, u koliko je to moguće, da tako i siromašniji svećenici dođu do ove izvrsne hrvatske Liturgike.

Dr. Josip Frančišković.

1. J. Hessen: *Die Geistesströmungen der Gegenwart*. 8^o, 185 S. Freiburg i. Br. (Herder) 1937. Stoji 2,80 M.

2. **H. Pfeil: Der Mensch im Denken der Zeit.** 8^o, 200 S. Paderborn (Schöningh) 1938. Stoji 3,80 M.

3. **A. Silva Tarouca: Totale Philosophie und Wirklichkeit.** 8^o, X—207 S. Freiburg i. Br. (Herder) 1937. Stoji 4,80 M.

4. **M. Grabmann: Thomas von Aquin.** Eine Einführung in seine Persönlichkeit und Gedankenwelt. Sechste, vom Verfasser neubearbeitete und erweiterte Auflage. 8^o, 231 S. München (Kösel-Pustet) 1935. Stoji 4,50 M.

1. U četiri kratka poglavlja prikazuje Hessen duhovna strujanja sadašnjice. Znanost nam danas pruža novu sliku, jer je i fizika i biologija napustila »mehaničko« shvaćanje svijeta. Psihologija je obračunala s mehaničkim materijalizmom i s biologističkim naturalizmom: pobjedila je spoznaja, da bez duše nema psihologije. U umjetnosti prevladava ekspresionizam, koji se bavi dušom (ne prirodom!) i uopće metempiričkom stvarnošću; a u modernoj poeziji ima opet puno kršćanskih motiva. Za filozofska strujanja ističe Hessen u predgovoru, da se ovdje prikazuju »ukratko i nepotpuno«, a da će ih kasnije obraditi u posebnoj knjižici. U filozofiji zapažamo prije svega borbu protiv naturalističkih ideja (Nietzsche, Klages, rasistički biologizam), zatim novu filozofiju duha i vrednota (Scheler, Nikolai Hartmann), a konačno dosta općenitu tendencu za filozofskim opravdanjem religije. — Knjižica zaslužuje najtopliju preporuku, jer je pisana vrlo pristupačnim jezikom.

2. U ovoj se knjižici sumarno prikazuju aktualnija naziranja na svijet: konsciencijalizam (to jest: čovjek je samo svijest), materijalizam (to jest: čovjek je samo tijelo), biologizam (to jest: čovjek je samo živo biće), personalizam (to jest: čovjeka je osoba), a zatim još i protestantsko i katoličko shvaćanje čovjeka. Posljedice spomenutih osnovnih razilaženja ilustriraju se u naročitom dodatku na konkretnom primjeru, naime na rješanjima transcendentalnog, pragmatističkog i objektivističkog poimanja istine. — Knjižica će početnicima dobro doći kao prvi uvod i zgodna orijentacija.

3. Osnovna je tendenca ove knjige da rehabilitira prvotni smisao filozofiranja kao težnju za cjelovitom spoznajom cjelokupne stvarnosti. Utoliko, dakle, dira u vrlo aktualnu problematiku. Danas se s pravom sve više govori o nekom »prijelomu mišljenja«, jer novi stil umovanja najviše traži cjelovitost u metodi i u sistemu. U tom pravcu pisac iznosi vrlo mnogo originalnih i simpatičnih misli, ali suviše šablonski prikazuje različite filozofske sisteme. Kao glavni tipovi »totalne filozofije« spominju se i prikazuju ovi: Kant (dijalektika »relativnog i apsolutnog lućenja«), Hegel (dijalektika »relativnog i apsolutnog jedinstva«), Nikolai Hartmann (dijalektika »relativnog jedinstva i apsolutnog lućenja«) i sv. Toma Akvinski (dijalektika »relativnog lućenja i apsolutnog jedinstva«). Kao ideal postavlja pisac tezu, koju će mnogi krivo shvatiti: Samo kršćanski nadahnuti filozof može praktično udovoljiti zahtjevima »totalne filozofije«, bez kršćanske objave je svako filozofiranje besplodna utopijska.

4. Grabmannova je knjiga o sv. Tomi Akvinskom prevedena na više jezika. Kako sam čuo od samog pisca, pripravlja se također hrvatski prijevod ovog znatno prerađenog i proširenog izdanja. Tome se smijemo iskreno veseliti. Grabmann je na području srednjovjekovne skolastike

prvorazredan stručnjak. Suvereno vlada tim predmetom, a odlikuje se rijetkim darom prikazivanja. Njegova je knjižica jedna od najboljih, najpristupačnijih, ali i najznanstvenijih monografija o prvaku skolastike.

Dr. Vilim Keilbach.

Joseph de Vries S. J., Denken und Sein. (X + 304), Freiburg 1937, Herder. — 4.40 (5.60) M.

J. de Vries, Critica (190), Herder 1937. — 2.50 (3.40) M.

Obe knjige spadaju zajedno po autoru i po sadržaju. Jedna je i druga kao 2. svezak dviju paralelnih kolekcija što ih počinju izdavati profesori isusovačkoga Berchmans-kolegija u Pullachu (kod Münchena). Njemačka je kolekcija »Mensch, Welt, Gott«, a latinska »Institutiones philosophiae scholasticae«. Od prve je predviđeno sedam svezaka: I. Mensch und Philosophie, III. Das Seiende und das Sein, IV. Seele und Geist, V. Natur und Leben, VI. Welt und Gott, VII. Der Mensch und das Gute.

Oba su sveska u prvom redu namijenjena skolastičkim učilištima. Prvi ima da nadomjesti Lehmenov »Lehrbuch der Philosophie«, a drugi je zamjena za 2. dio Frickove Logike, dok će 1. svezak naknadno izaći (sa Dialektikom i Uvodom u filozofiju).

Latinski je priručnik didaktički veoma podesan, već radi tradiciionalne forme i rasporeda. Bilo bi poželjno da autor kod drugog izdanja pokuša mjestimice način prikazivanja još više prilagoditi početničkom shvaćanju. Pogotovo prvih dvadesetak stranica, koje neupućeni čitalac ne može s razumijevanjem naučiti, jer mu manjkaju osnovni pojmovi (napr. spoznajni sadržaj, predmet, logička i psihička nužnost itd.). To bi se, držim, najjednostavnije riješilo tako da se 1. poglavlje (o metodama kritike) premjesti; dak nije kadar da se odmah na početku knjige snade u različnim nazorima kod kojih se i skolastički udžbenici razilaze. To bi se pitanje moglo staviti ispred 5. poglavlja (ili iza 2. dijela knjige), pa bi se onda nešto više dalo reći o dogmatizmu. — Osim toga, knjiga bi dobila na jasnoći da svako raspravljanje otpočima sa primjerima (premda je autor i sada uglavnom na to pazio). Za njemačko (opširnije) izdanje bilo bi instruktivno da može čitalac doznati razvitak najnovije skolastike ukoliko se na nj' ova knjiga nadovezuje baš u metodičkom pogledu.

To se sumarno dade razabrati već po sadržajnom rasporedu obih knjiga. Prvi dio raspravlja općenito o mogućnosti istinite i sigurne spoznaje, te polazi od prvih sigurnosti kod svjesnih sudova. Nadovezuje se odnos pojmova prema svjesnoj realnosti; a zatim su na redu prvi principi. Napokon kritika krivih nazora. Drugi dio radi o mogućnosti transcendentne spoznaje, a treći o znanstvenoj spoznaji, napose o mogućnosti metafizike kao znanosti. Tako je knjiga (jedna i druga) sistematski odgovor na Kantovo pitanje o vrijednosti metafizike.

Kad bismo zalazili u detalje, trebalo bi puno reći, jer se diljem knjige susretamo sa starom naukom u najnovijoj fazi skolastike. Prema tako reći dojučerašnjim udžbenicima ova se knjiga znatno odvaja, gotovo po sveukupnom postavljanju noetičke problematike. Prethodili su tome poslu golemi specijalni radovi naših filozofa po raznim revijama, a iskorišćena je i vanskolastička literatura (pa bi trebalo da je to i više vidljivo).